

Mediji i dijete predškolske dobi

Dragojević, Dorotea

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:749084>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-25**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

DOROTEA DRAGOJEVIĆ

ZAVRŠNI RAD

MEDIJI I DIJETE PREDŠKOLSKE DOBI

Petrinja, rujan 2020.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Petrinja)**

PREDMET: PEDAGOGIJA RANOG ODGOJA

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Dorotea Dragojević

TEMA ZAVRŠNOG RADA: MEDIJI I DIJETE PREDŠKOLSKE DOBI

MENTOR: izv. prof. dr. sc. Marina Đuranović

Petrinja, rujan 2020.

SADRŽAJ

SAŽETAK	1
SUMMARY.....	2
1. UVOD.....	3
2. MEDIJI.....	4
2.1. Povijesni razvoj medija.....	5
2.2. Vrste medija.....	6
3. DIJETE I MEDIJI.....	7
3.1. Uloga medija u djetetovom životu.....	8
3.2. Pozitivni utjecaji medija.....	10
3.3. Negativni utjecaji medija.....	12
4. MEDIJI U VRTIĆU.....	15
4.1. Prisutnost medija u vrtiću.....	16
4.2. Uloga odgojitelja u medijskom odgoju djece.....	17
5. ZAŠTITA DJECE I SIGURNO KORIŠTENJE MEDIJA.....	20
5.1. Uloga roditelja.....	21
6. ZAKLJUČAK.....	24
LITERATURA.....	26
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI ZAVRŠNOG RAD.....	29

SAŽETAK

Živimo u svijetu u kojem su djeca od samog rođenja izložena masovnim medijima. Oni imaju veliki utjecaj kako na odrasle, tako i na djecu. Svakim danom razvijaju se i šire ubrzanim tempom i zbog toga je važno na vrijeme prepoznati negativne utjecaje, a posebice za one najmlađe. Međutim, osim negativnih, mediji pružaju i pozitivne utjecaje koje treba naučiti iskoristiti na najbolji mogući način. Televizija je zasigurno najomiljeniji i najtraženiji medij u djece predškolske dobi. Često se roditeljima predbacuje kako njihovo dijete prečesto sjedi ispred ekrana, no tome se i dalje nažalost, ne pridodaje velika pažnja. Obzirom na količinu korištenja medija u djetinjstvu, važno je da roditelji postupaju svjesno i odgovorno u skladu s istim. Osim roditelja, važnu ulogu u medijskom odgoju imaju i odgojitelji u dječjim vrtićima. Odgojitelji su značajni faktor dječjeg usmjeravanja ka pravilnom korištenju medija. Ukoliko uzmemo u obzir da mnoga djeca veći dio dana provode upravo u vrtiću, utoliko bi vrtić trebao biti ustanova gdje djeca mogu učiti iz što boljeg primjera. Kako u svemu, tako je i u ovom području bitna suradnja roditelja i odgojitelja.

Ključne riječi: djeca, mediji, odgoj, odgojitelji, vrtić

SUMMARY

We live in a world where children are exposed to the mass media from the day they were born. They have a great impact both on adults and children. Every day they develop and spread in a rapid rate and that is why it is important to recognize the negative impact on time, especially for the youngest. However, in addition to the negative ones, the media also provides positive influences that need to be learned to use in the best possible way. Television is by far the most likeable and most popular kind of media within preschool children. Parents are often accused of putting their child in front of the television too often, but unfortunately that is not receiving much attention. Considering the amount of media use in childhood, it is important that parents act consciously and responsibly in accordance. Beside parents, kindergarten teachers also play an important role in media education. Kindergarten teachers are a significant factor in children's orientation towards the proper use of media. If we consider that many children spend most of the day at the kindergarten, then the kindergarten should be an institution where the children can learn from the best possible example. As in everything, the cooperation of parents and teachers is important in this area as well.

Key words: children, media, upbringing, teachers, kindergarten

1. UVOD

Današnji život ne može se zamisliti bez prisutnosti medija. Od prve pojave, oni se šire neopisivo brzim tempom. U budućnosti se očekuje jednak, ako ne i brži razvoj, kako medija, tako i tehnologije (Ilišin, Marinović Bobinac i Radin, 2001). Već od najranijeg djetinjstva, djeca su okružena medijima. Iako u prvim godinama života oni nisu neophodni za razvoj djeteta, itekako su dio njihovog svakodnevnog okruženja. Prisutnost medijske i komunikacijske platforme nalazimo u gotovo svakoj obitelji. Nadalje, djetetovi interesi i potrebe za medijskim sadržajem sve su češći. Vrlo je važna roditeljska odgovornost i pravilna procjena primjerenosti sadržaja koji su u svakom trenu dostupni djetetu (Tomljenović, Ilej i Banda, 2018).

Samim razvojem masovnih medija dolazi do mnogih istraživanja o njihovim funkcijama kao i o njihovim utjecajima na publiku čiji je broj svakim danom sve veći. Među tom publikom, vrlo često nalaze se i djeca predškolske dobi. Stručnjaci posebnu pozornost posvećuju ispitivanju odnosa masovnih medija i djece koju predstavljaju najosjetljivijim segmentom populacije (Ilišin, Marinović Bobinac i Radin, 2001).

2. MEDIJI

Riječ medij latinskog je podrijetla i označava sredinu iliti polovinu. Iako postoje različita tumačenja, mediji se najčešće koriste kao sredstvo komuniciranja ili prenošenja vijesti. Ovisno o tome tumače li medije znanstvenici, politički ili poslovni krugovi, njihovi pogledi odnosno uloge u svijetu su raznolike. U komunikacijskim znanostima mediji predstavljaju fizičko ili tehničko sredstvo za pretvaranje poruke u signal koji se šalje kanalom. Glavni zadatak medija prijenos je informacija javnosti na različite načine. (Jurčić, 2017.)

Vladimir Biti (2000) navodi definiciju medija na četiri načina:

1. *Fiziološki smisao*

Mediji predstavljaju komunikaciju (auditivni, vizualni, olfaktivni i taktilni).

2. *Fizički smisao*

Mediji predstavljaju tvar kojom se izražava nova poruka (jezik, ton i boja).

3. *Tehnološki smisao*

Mediji predstavljaju povezanost između znakovnih potrošnji i proizvodnji.

4. *Sociološki smisao*

Mediji predstavljaju institucijsko-organizacijski okvir komunikacije.

Mediji kao što su knjige, novine, televizijski i radijski programi obuhvaćaju sadržaje iz svih područja naših života. No mobilni telefoni, Internet i ostali noviji mediji na osobit su način postali veliki dio života djece i mladih. Djeca za mnoge pojave i činjenice saznaju upravo iz medija te vrste. To je dovelo do toga da čovječanstvo medije smatra jednim od najmoćnijih sredstava promjene u društvu (Ciboci, Kanižaj i Labaš, 2011).

Mediji mogu biti korisni u učenju, ali i u slobodnim aktivnostima. Mediji kao takvi mogu biti slobodna aktivnost koja omogućuje uživanje u igri, slušanju glazbe i gledanju crtanih filmova. Uostalom, Internet može biti odlično mjesto za upoznavanje drugih s kojima dijelimo iste interese. Isto tako, danas mnoga djeca imaju pametne telefone s kojima mogu stvarati različite medijske sadržaje poput slike i zvuka. Ti uređaji su već sada toliko jednostavni za

korištenje da nerijetko i najmlađa populacija zna rukovati njima (Tomljenović, Ilej i Banda, 2018).

2.1. Povijesni razvoj medija

Razvoj medija odvijao se postepeno. Prvi tiskarski stroj izumljen je 1450. godine. Stroj je funkcionirao pomoću preše s velikim metalnim slovima, a reakcije je izazvao diljem svijeta. Nedugo nakon toga došlo je do tiskanja velikog broja knjiga. Posebno je do izražaja dolazio Pariz koji je imao čak 181 tiskarskih radionica (Briggs i Burke, 2001). Osim knjiga, tiskale su se i novine koje su prenosile vijesti, mišljenja i kulturno-zabavne sadržaje (Plenković, 1993). Uz novine, usporedno dolazi i do pojave časopisa. Iako su se istovremeno razvijali, novine i časopisi razlikuju se po tome što časopisi objavljuju sadržaje uglavnom trajnih vrijednosti i izlaze u većim vremenskim razmacima (Mokriš, 2011).

Sljedeći značajan medij koji se pojavio početkom 20. stoljeća bio je radio; prvi masovniji netiskani medij. Doduše, izum radija nije impresionirao dio tadašnjeg stanovništva jer su ga smatrali tek telegrafom bez žice (Kolar, 2013). S druge strane, televiziju zasigurno nazivamo najdominantnijim medijem 20. stoljeća. Ono u čemu se televizija razlikovala od novina i radija je uvjerljivost žive i stvarne slike. Donosila je prikaze događaja koji su se u stvarnosti dogodili te izjave ljudi koji su tada bili utjecajni u političkom, gospodarskom i kulturnom području neke države (Car, 2010).

Najnapredniji uređaj prošlih vremena svakako je računalo. Ono se ističe po tome što je uvelike pomoglo u razvoju računovodstvenoga informacijskog sustava (Doost, 1999, prema Crnković, Hadrović Zekić i Mijoč, 2006). S računalom je usko povezan i medij zvan Internet. Internet je od same pojave u drugoj polovici 20. stoljeća imao veliku ulogu u životu svakog korisnika. Ciboci, Kanižaj i Labaš (2011) navode kako su djeca u svijetu Interneta te da je Internet dio njihova svijeta.

Prva videoigra nastala je krajem sedamdesetih godina 20. stoljeća kada računala još nisu bila dio svakog kućanstva. Korisnici videoigara vrijeme su primarno provodili na arkadnim videoigramama (Žderić, 2009).

2.2. Vrste medija

Medije najčešće dijelimo u dvije grupe. Jedna su tiskani, a druga elektronički mediji. U tiskane medije ubrajamo knjige, novine, časopise, stripove i plakate. Novine dijelimo na dnevne, tjedne i informativne. Osim toga, postoje i novinske revije, stručne novine te magazini (Plenković, 1993). Pod elektroničke medije spadaju film, radio, televizija i računalo/Internet.

Fiske (prema Jurčić, 2017) navodi tri vrste medija:

1. *Prezentacijski mediji* – glas, lice, tijelo
2. *Reprezentacijski mediji* – fotografije, slike, knjige
3. *Mehanički mediji* – telefon, radio, televizija

Mediji se razlikuju i po funkcijama. Jedna od funkcija medija je obrazovanje koje ima sve značajniju ulogu u suvremenom odgoju djece zbog specifičnog načina prenošenja znanja preko edukativnih programa. Osim obrazovanja, ističu se uloge informiranja, artikuliranja, kritike i kontrole, zabave, socijalizacije te integracije (Rus mol i Zagorac Keršer, 2005, prema Jurčić, 2017). Osim u funkcijama, razlika se očitava i u utjecajima. Znanstvenici se još uvijek ne mogu usuglasiti jesu li utjecaji medija pozitivni ili negativni, no zasigurno je da mediji na neki način imaju utjecaj na svakog pojedinca (Jurčić, 2017).

3. DIJETE I MEDIJI

Godine 1982. u Njemačkoj je prihvaćena i potpisana UNESCO-va deklaracija o medijskom odgoju. Ona zagovara djetetovu mogućnost pristupa različitim nacionalnim i međunarodnim izvorima informacija. Poseban naglasak stavlja se na pristupe koji naglašavaju njihov društveni, duhovni i moralni razvoj. Uz to, zastupa se i sloboda izražavanja vlastitog mišljenja o svim stvarima koji ih se tiču. Deklaracijom se potiče odgoj koji djecu priprema na odgovorno građanstvo i povećava kritičku svijest medijskih korisnika (Erjavec i Zgrabljčić, 2000).

Obitelj je odgovorna za pripremu mladog čovjeka kojeg u budućnosti očekuje život pod velikim utjecajem slika, riječi i zvuka. Medijski odgoj pokazat će se učinkovitijim ako roditelji budu osviješteni o važnosti svog udjela u razvijanju veće kritičke svijesti slušatelja, gledatelja i čitatelja (Košir, Zgrabljčić i Rajfl, 1999).

Djeca predškolske dobi veći interes pokazuju prema elektroničkim medijima. Među najomiljenijim su televizijski programi, videoigre te slični medijski sadržaji (Tomljenović, Ilej i Banda, 2018). U nekim državama djeca provode više vremena pred televizorom nego u vrtiću (Košir, Zgrabljčić i Rajfl, 1999). Od tiskanih medija, najčešće korišten medij u djece predškolske dobi je slikovnica. Slikovnica se razlikuje od ostalih ilustriranih knjiga po tome što djeci pruža vizualno iskustvo (ALA, 2008, prema Batarelo Kokić, 2015).

Naime, danas svi odrastaju u okruženju u kojem su televizija i poneki aparati za reprodukciju zvuka neizbježni, gdje netko od ukućana čita neku vrstu novina i gdje sve češće postoji barem jedno računalo (Ilišin, Marinović Bobinac i Radin, 2001). Slobodni smo reći da danas mediji socijaliziraju djecu i razvijaju načine korištenja istih koji se potpuno razlikuju od načina na koji ih koriste njihovi roditelji. Djeca ne prave razliku između "svijeta" i "svijeta medija" (Ciboci, Kanižaj i Labaš, 2011). Prema Miliši i Zloković (2008) mediji neposredno utječu na formiranje vrijednosti te stila ponašanja djece i mladih.

Neovisno pohađaju li djeca dječji vrtić ili ne, roditelji su najvažniji čimbenici u svim aspektima djetetovog života, pa tako i u medijskom razvoju. Roditelji svojim primjerom i načinom korištenja tehnologije tj. medija djeci stvaraju prva „moderna“ iskustva. Što su više roditelji i kvalitetnije informirani, veće su šanse da će pozitivno utjecati na razvoj djetetovih

navika vezanih uz prisutnosti medija. Razgovor o sadržajima kojima su djeca izložena, dovodi do poboljšanja djetetovog razumijevanja radnje i likova. Dijete tako shvaća poučne sadržaje i primjećuje detalje (Mikić, 2002; Sindik, 2012; Ciboci i sur., 2014, prema Ljubić Nežić, 2019).

3.1. Uloga medija u djetetovom životu

Mediji imaju veliku ulogu u djetetovom životu. Kada se djeca poistovjećuju s različitim likovima i pričama koje su vidjeli u medijima, ona mogu doživjeti različite osjećaje i spoznati neke nove stvari ili pojave. Isto tako može doći do otkrivanja novih osjećaja gdje dijete bolje upoznaje samo sebe. Dijete tada može razmišljati o dobru i o zlu. Omiljeni medijski sadržaji predstavljaju važne teme, kako u igri tako i u interakciji s drugom djecom. S obzirom da mediji djecu potiču na crtanje, pjevanje te izražavanje na mnoge druge načine, priče i likovi u medijima nisu samo „bajke“, već i značajna uloga u njihovom razvoju (Tomljenović, Ilej i Banda, 2018). Prema Sindik i Veselinović (2010) mediji imaju kultivacijsku ulogu, što znači da uz roditelje i odgojitelje oni postaju djetetov "treći roditelj."

Knjiga (slikovnica) kao medij u djetinjstvu pridonosi velikom koraku u razvoju svakog djeteta. Čitanje djeci jedna je od najvažnijih aktivnosti jer stvara zdrav odnos između djeteta i knjige. To im jednog dana može uvelike olakšati učenje i razumijevanje. Sigman (2010) navodi kako su u pravu svi oni koji vjeruju da je čitanje knjiga bolje od gledanja televizije. Kod djece predškolske dobi, najzastupljenije su *slikovnice igračke* koje zahtijevaju interakciju sa samim djetetom. Postoji više vrsta *slikovnica igračaka*. Ističu se kartonske slikovnice koje su izrađene od kartona s čvrstim i zaobljenim rubovima, trodimenzionalne slikovnice koje se podižu u trenutku otvaranja stranice, slikovnice preklopnice koje imaju skrivene određene dijelove slika i slikovnice s izrezima u kojoj su određeni dijelovi izrezani i s vremenom se otkrivaju (Matulka, 2008, prema Batarelo Kokić, 2015).

Novine, kao i ostali mediji, prenošenjem određenih poruka ostavljaju utjecaj na dijete te ga oblikuju kao čovjeka. Uloga dnevnih novina iznošenje je informacija, educiranje i zabavljanje (Vlainić, 2012). Danas se sve više primjenjuje mješoviti načini uređenja koji naglašava dramatičnost. Upravo takav izgled novina privlači djecu, te zbog toga proučavaju slike koje novine prikazuju (Plenković, 1993). Sličnu ulogu imaju i časopisi. Danas postoje brojni dječji časopisi u kojima je objavljen veliki dio dječje književnosti. Iz tog razloga imaju važnu ulogu u

razvoju književnih tekstova za djecu. Uz to, imaju i veliku ulogu u otkrivanju znanstvenih spoznaja, prilagođenih dječjem uzrastu (Plenković, 1993).

Uloga radija nešto je drugačija. Uglavnom je društvena i služi za slušanje glazbe, priča te ostalih dječjih sadržaja u takvom obliku. Također, radio omogućuje bolje i lakše upoznavanje stranih jezika te sve više razvija formu govornog jezika (Plenković, 1993).

Prema istraživanjima, djeca iz razvijenijih zemalja svakodnevno provode više od šest sati pred nekom vrstom ekrana, bilo da je riječ o računalu/Internetu ili televiziji (Laniado i Pietra, 2005). Djeca na televiziji najčešće gledaju glazbene i sportske programe, te one programe koji emitiraju crtane filmove. Zahvaljujući mnogobrojnim satelitima, djeca nisu ograničena samo na praćenje domaćeg televizijskog programa već imaju mnogo veći izbor u odnosu na prijašnje generacije (Ilišin, Marinović Bobinac i Radin, 2001). Uloga televizijskih programa aktivna je i uglavnom se svodi na ispunjavanje slobodnog vremena. No, neka djeca pokazuju želju za gledanjem edukativnih programa, stoga uloga televizije ponekad može biti i informativna i obrazovna (Blažević, 2012). Gledanje dokumentarnih programa u većim količinama još od najranijeg djetinjstva, usko je povezano s boljim uspjehom u školi jednog dana. (Rosengren i Windhal, 1989, prema Kuterovac Jagodić, Štulhofer i Lebedina Manzoni, 2016).

Danas gotovo svaka obitelj posjeduje računalo. Osim kod kuće, računala su dostupna i na mnogim javnim mjestima kao što su igraonice, kafići, te razni klubovi. Djeca računalo najčešće koriste za igranje igrica (Ilišin, Marinović Bobinac i Radin, 2001). S računalom uvijek usko povezujemo medij zvan Internet. Internet ima mnoge dobre, ali i loše strane. Ipak, uloge su ona pozitivna strana Interneta. Jedna od važnijih je educiranje preko dječjih igrica koje se mogu pronaći na mreži (*online*). Isto tako, Internet omogućuje komunikaciju putem raznih društvenih mreža (Žderić, 2009).

Nove teorije govore da djeca medije koriste za samo-socijalizaciju, poučavanje kako se suočavati s određenim životnim prilikama te za izgradnju svog identiteta. Ovisno o svojim potrebama i karakteristikama biraju one medijske sadržaje koji će ih zadovoljiti. Uzmimo za primjer dijete koje je često plašljivo. Ono će izabrati crtane filmove u kojima glavni likovi pobjeđuju veće i snažnije od sebe, te će tako prevladavati svoje strahove. Dakle, nije u pitanju samo uzbuđenje i zabava (Arnett, 1995, prema Kuterovac Jagodić, Štulhofer i Lebedina Manzoni, 2016).

3.2. Pozitivni utjecaji medija

Navikavanje na medije i njihovo korištenje događa se iznimno brzo i skoro neprimjetno. Iz tog razloga, djeca rano pokazuju želju za korištenjem nekog medija kao i želju za učenjem baratanja istim (Ilišin, Marinović Bobinac i Radin, 2001).

Pozitivan utjecaj medija ističe se u stjecanju znanja i umijeća, usvajanju znanstvenih i kulturnih nasljeđa, bogaćenju moralne i socijalne dimenzije, te u razvoju stvaralačkih sposobnosti. Mediji dijete mogu potaknuti na određeno pozitivno ponašanje u društvu te ga time razvijati u cijelosti, poticati toleranciju i smanjivati razliku koja se često događa među društvenim slojevima. Kod djece predškolske dobi, mediji utječu na razvijanje mašte i kreativnosti (Jurčić, 2017).

Poželjno je za djecu i roditelje da zajedno prate omiljene medijske sadržaje. Tako mogu razmjenjivati misli i emocije koje mediji izazivaju. Također, podjela medijskog iskustva može dovesti do povećane svakodnevne komunikacije između djece i roditelja kao i dodatni prostor u kojem će se moći bolje međusobno poznavati i razumjeti (Ilišin, Marinović Bobinac i Radin, 2001).

Brojne uloge imaju i u odgojno-obrazovnom procesu. Neupitan je njihov doprinos u širenju novih znanja i olakšavanju u učenju, kao i u promicanju ljudskih prava. U svakom slučaju, gledano s pedagoškog aspekta, mediji imaju mnoge pozitivne utjecaje na djecu i mlade (Miliša i Zloković, 2008).

Kao što je već navedeno, mediji su jedan od najvažnijih čimbenika u socijalizaciji djece. Procesom socijalizacije, koji je složen i dugotrajan, dijete se oblikuje u interakciji s okolinom te tako uči i razvija se. Osim toga, dolazi do usvajanja društvenih vrijednosti, uvjerenja, navika te običaja. Masovni mediji sastavni su dio tog procesa (Kuterovac Jagodić, Štulhofer i Lebedina Manzoni, 2016).

Žderić (2009) smatra kako su utjecaji televizije pozitivni jer televizija ne samo da informira, već potiče na obrazovanje i izražavanje. Zahvaljujući televiziji, iz djetetovih usta možemo čuti neke stručne riječi za koje niti ono samo ne zna značenje. To nam uvjerljivo govori kako televizija snažno utječe na formiranje dječjeg vokabulara. Dijete začuđujuće brzo i uspješno upija verbalnu komunikaciju s kojima se susreće na televizijskim ekranima. Gledajući

kvalitetne televizijske programe, dolazi do pojave osjećaja kojim djeca svijet smatraju sigurnim utočištem. Također, pomno odabrani programi mogu djeci pokazati da mnogim ljudima mogu vjerovati (Žderić, 2009). Ukoliko nema scena u kojima je prisutno nasilje i ostali neprimjereni sadržaji, utoliko sa sigurnošću možemo reći da televizija pomaže u razvijanju djetetovih interesa koji ne uključuju agresiju i ostale vrste nasilja (Gauntlett, 1995). Osim toga, televizija pomaže u oblikovanju spolnog identiteta tako što jasno pokazuje muške i ženske karakteristike. Tako djeca uče i razlike, ali i sličnosti između spolova. Određeni programi djecu navode na istraživanje različitih rasa, kultura, tradicija, te svega ostalog za što pokažu interes. Kod odabira programa, vrlo je važno da isti utječe na poticanje kreativnosti u igri, kao i samostalno izražavanje ideja. Ukoliko je u crtanom filmu kretanje likova nesputano i veselo, djeca istovremeno dobivaju nagon za skakanjem, plesanjem, pjevanjem i mahanjem. Mnogi su programski sadržaji preuzeti iz dječjeg iskustva i razumijevanja. (Žderić, 2009).

Mnoga istraživanja pokazala su da dječaci više igraju računalne igre od djevojčica. Neke računalne igre potiču finu motoriku, razne prostorne i vizualne vještine. Također, zajedničkim igranjem računalnih igrica, djeci i roditeljima omogućuje se dodatno zbližavanje. Djecu se uvodi u svijet računalne tehnologije i time počinju učiti kako slijediti upute, rješavati probleme, a dolazi i do razvoja logičkog razmišljanja (Žderić, 2009). Laniado i Pietra (2005) tvrde da videoigre potiču misaone procese kao i asocijativno ponašanje, oslobađaju emocije, nude trenutnu nagradu, podupiru intuiciju i hipotetično mišljenje, te predstavljaju korisna pomagala u učenju.

Današnja se djeca predškolske dobi znaju uveliko služiti Internetom jer od malih nogu barataju raznim aplikacijama. Djeca na Internetu mogu igrati razne edukativne igrice ili gledati edukativne crtane filmove što itekako utječe na djetetov razvoj te prethodi razvijanju sposobnosti i vještina potrebnih za buduće školovanje (Žderić, 2009).

Roditelji djeci slikovnice najčešće čitaju prije spavanja. Slikovnice mogu poslužiti za upoznavanje s raznim predmetima, bojama, oblicima i životinjama. Dok djeca uživaju slušajući sadržaj slikovnica, stvara se osnova za kasniji razvoj čitalačkih sposobnosti i uspjeha u školi. Dokazano je da ilustracije u slikovnicama pomažu djetetu prepoznati neki predmet. Slikovnice s prepoznatljivim stihom i ritmom potiču djecu na dovršavanje stihova i izmišljanje novih riječi. Mnoga djeca na temelju viđenog iz slikovnica, oponašaju određene aktivnosti u stvarnom

okruženju. Istraživanja pokazuju da su djeca u mogućnosti usvojiti nove biološke činjenice. Također, istraživanja su pokazala da postoji mogućnost prijenosa znanja iz slikovnice u stvarnost (Walker, Ganea i Gopnik, 2012, prema Batarelo Kokić, 2015).

Ukoliko se prati dječji interes, prilagodi sadržaj obzirom na dob i mogućnost, tehnologija će se iskoristiti na najbolji mogući način, a kod djeteta će se izazvati osjećaj uspjeha u stjecanju novih spoznaja te u svladavanju izazova (Ljubić Nežić, 2019).

3.3. Negativni utjecaji medija

Vrijeme u kojem živimo svakim danom postaje sve užurbanije i roditelji sve manje vremena provode sa svojom djecom. Ulogu podučavanja i usađivanja moralne vrijednosti sve više prepuštaju medijima, nesvjesni svih negativnih strana koje oni mogu donijeti (Ciboci, Kanižaj i Labaš, 2011).

Batarelo Kokić (2015) navodi da bez obzira na učestalom korištenju edukativnih televizijskih programa, igara, slikovnica i digitalnih aplikacija, djeca često imaju poteškoća u prijenosu znanja stečena putem medija u stvarni život. Prema Jurčić (2017) negativni utjecaj medija vrši se zbog prikazivanja onih sadržaja koji u sebi sadržavaju nasilje. Oni ruše dječja stajališta te nerijetko izazivaju emocije poput tuge, razočarenja, zavisti ili ljutnje.

Potter (2001) utjecaje medija dijeli na dvije vrste, a to su kratkoročni i dugoročni utjecaji. Kratkoročni utjecaji su oni koji se pojave odmah nakon, dok za pojavu dugoročnih utjecaja treba proći neko vrijeme od same konzumacije medija.

Mediji su danas u prvi plan stavili svoju želju i potrebu za što većom zaradom. Djeca su najbolji potrošači te najlakši i najkraći put do novaca svojih roditelja. Upravo iz tog razloga sve je više sadržaja namijenjenih djeci, posebice na Internetu. (Ciboci, Kanižaj i Labaš, 2011). Današnja djeca toliko su fascinirana medijima da nerijetko igrališta zamjenjuju televizijom, računalom i ostalim uređajima. Roditelji znaju reći da se smatraju razoružanima te da se boje novih tehnologija kojima djeca pristupaju. Nažalost, pristup u kojem se primjenjuju uzastopne kazne i zabrane nije dugotrajno rješenje. Važno je znati pravilno kontrolirati upotrebu medija, kao i njeno vremensko korištenje u djece (Ciboci, Kanižaj i Labaš, 2011).

Poznato je da televizija ima mnoge pozitivne utjecaje, no isto tako ne mogu se izbjeći ni oni negativni koji svakom danom, nažalost, rastu u sve većem broju. U mnogim obiteljskim domovima, televizija je uključena tijekom cijelog dana. Stoga djeca televiziju gledaju za vrijeme obroka i vrijeme odlaska na spavanje, a često je i uključena kako ne bi bila tišina u pozadini, premda je nitko ne gleda. Samim time dolazi se do zaključka da su djeca izložena svakojakim sadržajima, pa čak i onim neprimjerenim (Ciboci, Kanižaj i Labaš, 2011). Današnja djeca gledaju mnoge reklame čiji sadržaj ponekad nije primjeren predškolskoj dobi. Također, uz odrasle ukućane, vjerni su pratioci brojnih sapunica. U zadnje vrijeme sve je manje televizijskih sadržaja koji bi bili potpuno prilagođeni djeci te upravo zbog toga djeca od najranije dobi dobivaju privid nesigurnosti u svijetu. Dolazi do povećanja straha od nesigurnosti i nedostatka primjera kako se tog osjećaja riješiti. Mnogi programi uz nasilne scene, prikazuju uporabu oružja kao rješenje. U nekim istraživanjima, pokazalo se da najveći postotak nasilja i prikaza oružja imaju upravo dječji crtani filmovi (Žderić, 2009). Potter (2001) navodi preučestalo gledanje televizije kao najveći problem širenja agresivnosti i nasilja u djece ranije dobi. Mediji, u ovom slučaju televizija, se s razlogom optužuje za nasilje među djecom. Nekoliko sati dnevno gledanja televizije može dječju igru ograničiti samo na određen tip sadržaja i aktivnosti (Žderić, 2009). Ciboci, Kanižaj i Labaš (2011) upozoravaju da je izlaganje televizijskim programima tijekom djetinjstva usko povezano s kasnijim razvojem govora i problemom nedostatka pažnje. Djeca su najizloženija od rođenja pa do druge navršene godine jer se u tom periodu života posebno razvijaju mozak i jezik.

Međutim, nije samo televizija medij koja redovito prenosi naselje putem ekrana. Tu su i videoigre koje su svakim danom djeci sve dostupnije. Dječaci više vole igrati računalne igre s nasilnim sadržajem, dok se djevojčice više pronalaze u igrama koje iskazuju nisko samopoštovanje. Česta uporaba računalnih igara razvija ovisnosti. Uz razvijanje ovisnosti, često dolazi i do pojačavanja negativnih rasnih stereotipa (Žderić, 2009). Najpoznatije kompjuterske igre su one nasilnog sadržaja ili akcijske tematike. U igrama tog tipa, djecu se nagrađuje za ranjavanje ili uništavanje lika, najčešće prelaskom na sljedeću razinu igre. Ubijanjem protivnika dolazi se do pobjede i skupljaju se bodovi razne vrste. Time svaki igrač dolazi u opasnost da i u stvarnom životu postane nasilni pojedinac (Laniado i Pietra, 2005).

Internet nam pruža niz dobrih, no itekako postoje i one negativne strane. Dokazano je da je Internet najpopularniji medij, kako kod odraslih tako i kod djece te mladih. Uveliko izaziva zlostavljanje nad djecom, bilo to fizičko ili psihičko. Također izaziva dugotrajne ovisnosti, pogotovo u djece mlađe dobi koja puno vremena troše na uređajima kojima je omogućen pristup Internetu (Žderić, 2009). Osim ovisnosti, do problema dolazi i zbog pretjerane izoliranosti djeteta koja proizlazi iz prečestog korištenja Interneta (Laniado i Pietra, 2005). Vrlo često potreban je samo jedan *klik* i počinje plovidba otvorenim morem raznih dostupnih mreža. Djeca su premlada da bi sama uvidjela kako takve stranice znaju sa sobom nositi rizik i neke vrste opasnosti (Ciboci, Kanižaj i Labaš, 2011).

Iako u knjigama, točnije slikovnicama, prevladavaju pozitivni utjecaji, ponekad nailazimo i na negativne. Ukoliko slikovnice imaju previše dijelova, onih koji se mogu micati ili na neki drugi način upravljati, smanjuju djetetovu koncentraciju na sadržaj. Osim toga, ometaju usvajanje korisnih informacija dobivenih iz knjiga (Chiong i DeLoache, 2013, prema Batarelo Kokić, 2015).

Miliša i Zloković (2008) navode medijsko manipuliranje jednim od najvećih problema današnjice. Tvrde da su mediji manipulatori u svim područjima djelovanja, dok su djeca dio populacije koji najlakše podliježe manipulacijama. Mediji nastoje uvjeriti djecu da su dobro odgojena djeca dosadna, te šalju poruku kako biti u trendu i moderan, za što je uglavnom potrebno imati što više novaca.

4. MEDIJI U VRTIĆU

Dok se govori o djeci i medijima, uobičajeno se misli na školsku, a ne na predškolsku dob. Tu mnogi griješe jer se danas djeca s medijima susreću od prvih dana života. Stoga su mediji i u dječjim vrtićima itekako prisutni (Mikić, 2002). U vrtićima se očekuje da djeca budu uključena u razne aktivnosti kao što su igra, crtanje, plesanje i sviranje. Međutim, sve više se traži da djeca budu i medijski kompetentna. Medijskom kompetencijom smatramo sposobnost pojedinaca na samostalno i pravilno korištenje medija na praktičan način (Mikić, 2002). Razina medijske kompetencije ovisi o raspoloživim medijskim sadržajima i utječe na cjelokupan razvoj svakog pojedinca (Ljubić Nežić, 2019).

MZOS (2014, prema Ljubić Nežić, 2019) navodi digitalnu kompetenciju kao jednom od važnijih resursa u vrtiću. Digitalna kompetencija definira se kao upoznavanje s informacijskom i komunikacijskom tehnologijom te mogućnostima njihovih uporaba u različitim aktivnostima. U vrtiću veliku ulogu ima pri dokumentiranju, učenju i osposobljavanju djece za samoevaluaciju. Takva se kompetencija može razvijati samo u vrtićima gdje je dostupno korištenje računala, kako odgojiteljima tako i djeci.

Medijska pedagogija bavi se socijalizacijskim utjecajima na djecu, uključujući medijske kompetencije, medijsku pismenost, medijske metodike i didaktike te medijsku etiku. Ukoliko se redovito obraća pažnja i radi na svim poljima medijske pedagogije, medijski odgoj bit će uspješan (Ljubić Nežić, 2019). Medijski pedagozi od odgojitelja očekuju da djecu pripremaju na medije kao dio svakodnevnice (Mikić, 2002).

Uz medijski odgoj usko je povezan i demokracijski odgoj kako bi se ohrabrilu djecu u informiranju, postizanju odgovornosti i podupiranju da jednog dana postanu medijski pismeni članovi društva (Hobbs, 1998, prema Peran i Raguž, 2019). Uostalom, medijskim odgojem u vrtiću može se pobiti prisutnost manipulacije, širenja lažnih vijesti, mržnje i stereotipa (Kellner i Share, 2009, prema Peran i Raguž, 2019).

Važno je još od vrtićke dobi dijete upoznati s njihovim korisnim i zabavnim stranama, ali isto tako iznijeti im i mane i granice kako bi im olakšali procjenjivanje medija u budućnosti (Mikić, 2002). Djeca kroz programe i aktivnosti u vrtiću oblikuju i usvajaju svoje navike.

Odrastanje i socijalizacija djece ovisi o utjecaju vršnjaka i odgojitelja u dječjim vrtićima, gdje provode većinu vremena svakog dana (Peran i Raguž, 2019).

Osim odgojitelja, u medijski odgoj i razvoj djeteta svakako bi trebali biti uključeni i roditelji/skrbnici djece. Tom suradnjom osigurao bi se identičan medijski tretman za sve polaznike predškolskih ustanova. Medijska socijalizacija trebala bi predstavljati plod suradnje među onima koji sudjeluju u odgoju djece na svim razinama dječjeg odrastanja (Peran i Raguž, 2019). Mediji preuzimaju ulogu povezivanja obiteljske i vrtićke svakodnevnice djece jer se isti mediji koriste i u vrtiću i u slobodnom vremenu kod kuće (Neuss, 201, prema Peran i Raguž, 2019).

4.1. Prisutnost medija u vrtiću

Djeca u ranoj i predškolskoj dobi pokazuju interese za sve vrste medija. S obzirom da djecu nije moguće izolirati iz svijeta medija, potrebno ih je postepeno uvoditi u odgojno-obrazovni program. Kombinacija upotrebe različitih vrsta medija posebice pridonosi stvaranju šire slike i dobivanju više perspektiva u medijskom razvoju (Ljubić Nežić, 2019). Medijsko razvijanje djece predškolske dobi nužno je te bi trebalo biti uključeno i u programe i aktivnosti svakog dječjeg vrtića. Nažalost, u Hrvatskoj to još nije regulirano. Čak 85% odgojitelja u profesionalnom radu s djecom u vrtiću koriste medije, oslanjajući se na svoje znanje i iskustvo (Peran i Raguž, 2019).

Vidljive su razlike u prisutnosti medija s obzirom na dob skupine. Televiziju više gledaju starija djeca, dok je radio skoro pa podjednako prisutan i u jasličkim i u vrtićkim skupinama. Djevojčice više vole slušati radio od dječaka. Općenito korištenje televizije i radija tijekom dana u vrtiću, više se izražava u mješovitim nego u čistim skupinama. Na taj način odgojitelji zaokupljaju dio djece dok se bave onom zahtjevnijom djecom. Postojanje televizije i računala u vrtiću, najmanje priželjkuju odgojitelji koji rade u jasličkim skupinama, dok ih najkorisnijim smatraju odgojitelji predškolskih skupina (Sindik i Veselinović, 2010).

Mlađoj djeci kognitivne i emocionalne sposobnosti kao i sposobnosti moralnog rezoniranja nisu još uvijek dovoljno dobro razvijene da bi sami mogli shvatiti poruke medija. Stoga, djeca jasličkih skupina često žele da im roditelji/odgojitelji budu partneri u igri i

aktivnostima u kojima su prisutni mediji. Tada promatraju roditelje/odgojitelje kao model za doživljavanje okoline i ponašanje. Također, djeca tako oblikuju svoje stavove. To su glavni razlozi za rano stvaranje dobrih medijskih navika (Ljubić Nežić, 2019).

4.2. Uloga odgojitelja u medijskom odgoju djece

Socijalizacijska, obrazovna i odgojna uloga važan su dio sustava predškolskog odgoja. Socijalizacija unutar predškolskog sustava odvija se u interakciji s vršnjacima i u komunikaciji s odgojiteljima. Mnoga djeca vole razgovarati o nekom medijskom sadržaju kojeg su prethodnog ili tog dana gledali. Kako bi se potakla dodatna interakcija s djecom, odgojitelji djeci povremeno mogu ponuditi medije poput televizije, radija ili računala. Sve su to danas lako raspoloživi materijali za koje nije potrebna određena visoka opremljenost vrtića (Kuterovac Jagodić, Štulhofer i Lebedina Manzoni, 2016).

Odgojitelji imaju poprilično težak zadatak kad se govori o upravljanju vremenskom količinom koje djeca žele provoditi u prisutnosti medija. Velik broj današnjih roditelja dozvoljava djeci nekontroliranu uporabu medija. Dok su prijašnje generacije medije koristile za popunjavanje slobodnog vremena ili obavljanje određenih zadataka, danas mnoga djeca medije doživljavaju poput nečega bez čega se ne može više živjeti. Čak se može reći da se više ne koriste tehnologijom, već da od nje žive. Od malih nogu znaju se bolje od roditelja služiti medijima što dovodi do toga da djeca lako manipuliraju roditeljima. Vrlo često misle da će im to uspjeti i sa odgojiteljima (Robotić, 2015).

Peran i Raguž (2019) ističu važnost medijske pismenosti kod odgojitelja. Medijska pismenost definira se kao poznavanje medija, mogućnost pristupa medijima te sposobnost stvaranja različitih oblika medijskog sadržaja (Aufderheide, 1993; Hobbs, 2016, prema Peran i Raguž, 2019). Iako odgojitelji u vrtiću nemaju obvezu medijskog odgoja, oni sami biraju medije za rad i medijske teme o kojima će razgovarati s djecom. Oslanjaju se na vlastito iskustvo s medijima u privatnom životu i na iskustvo u radu s djecom. Količina truda koji odgojitelji ulažu u razvijanje medijskog odgoja ovisi o jačini povjerenja u medije te o kriterijima koje imaju pri samom odabiru sadržaja (Peran i Raguž, 2019).

Odgojitelji, osim kod djece, utječu i na medijsku pismenost roditelja djece koja pohađaju vrtić. Čim se djeca upišu u odgojno-obrazovne ustanove, potrebno je roditeljima pomoći u jačanju njihovih medijskih vještina te ih redovno pripremati, informirati i usmjeravati na izazove koje nude medijski sadržaji. Nadalje, odgojitelji roditelje upućuju na mogućnosti i rizike koji su prisutni u medijima već od jasličke dobi. Zbog toga odgojitelje nazivamo posrednicima između roditelja i djece kao i posrednicima između medijskih sadržaja i djece. Također, roditeljima pružaju veliku potporu u tom dijelu razvoja njegovog djeteta (Ljubić Nežić, 2019).

Mnogi odgojitelji smatraju da djeca kroz medije lako usvajaju neprimjerene izraze, počinju se koristiti nestandardnim govorom i gube vezu sa stvarnim svijetom zbog oponašanja nestvarnih likova koje su upoznali preko medija. Neka djeca čak znaju postati emocionalno ravnodušna. Uloga odgojitelja je upozoriti roditelje/skrbnike na navedene opasnosti do kojih može doći, te ukoliko je potrebno redovito s njima razgovarati o tome (Peran i Raguž, 2019). Osim razgovora, odgojitelji mogu organizirati tematske roditeljske sastanke ili individualne razgovore na temu medija, upoznati roditelje sa stručnom literaturom koji govore o medijskom odgoju te redovito stavljati informacije o upozorenjima na internetsku stranicu dječjeg vrtića (Glasovac, 2010, prema Sindik i Veselinović, 2010).

Upravo zbog negativnih utjecaja medija, odgojitelji pomažu djeci pri odabiru medijskog sadržaja, razmatraju primjerenost izabranog sadržaja te postavljaju vremensko ograničenje uporabe medija. Nedopustivo je da mediji postanu zamjena za ono vrijeme koje bi dijete trebalo provesti sa svojim vršnjacima u odgojnoj skupini dječjeg vrtića (Sindik i Veselinović, 2010).

Mediji uvelike utječu na simboličke igre u vrtiću. Viđeni sadržaji na televiziji ili nekom drugom digitalnom mediju, djecu često potaknu na emitiranje istog. Likovi, scene, rječnik, način odijevanja i ponašanja znatno oblikuju dječje igre. Kako bi roditelji dobili jasan uvid u djetetovo poimanje medijskog sadržaja i povratnu informaciju kakvu poruku televizija šalje djetetu, odgojitelji cijeli tijek igre mogu pažljivim promatranjem dokumentirati te tako s roditeljima podijeliti informacije (Blanuša Trošelj i Srića, 2014).

Odgojitelji medije u vrtiću predstavljaju kao oblikovno-izražajna sredstva. Isto tako s djecom razgovaraju o medijskim sadržajima i porukama, a na kraju ih često i analiziraju. Opažanje dječjeg doživljaja nakon korištenja nekog medija može im pomoći u daljnjem pedagoškom djelovanju. Djeca u predškolskoj dobi ponekad pomiješaju događaje iz stvarnog

života i onog predstavljenog u medijima, stoga je uloga odgojitelja naučiti djecu razliku između zbiljske i medijske situacije (Sindik i Veselinović, 2010).

Ponekad dijete za vrijeme boravka u vrtiću izrazi želju za oponašanjem neke situacije viđene na televiziji. Tada se pedagoški preporučaju medijska ponašanja koristiti za pedagoška djelovanja. Odgojitelji potiču razgovor o medijskom sadržaju koji je potaknuo takvo ponašanje dok ostala djeca sve mogu fotografirati ili snimiti kamerom. Djeca tako dolaze do saznanja da su medijske poruke uvijek dio neke konstrukcije ili plana te na taj način postaju medijski pismenija. Dodamo li tome još novo iskustvo, ovakav rad u vrtiću je višestruko koristan (Mikić, 2002, prema Sindik i Veselinović, 2010).

5. ZAŠTITA DJECE I SIGURNO KORIŠTENJE MEDIJA

Mediji imaju snažan utjecaj na društvena ponašanja, formiranja i prenošenja vrijednosti, oblikovanja životnih stilova te oblikovanja stavova i identiteta. U današnjem globalnom svijetu medija, sve je teže zaštititi djecu od potencijalno štetnih sadržaja. Bez obzira na zakonske i regulativne odredbe, ne može se u potpunosti djecu zaštititi od neprimjerenih sadržaja, no različitim metodama može se spriječiti dovođenje djeteta u opasnosti putem medija. Podizanjem medijske pismenosti roditelja, djece i odgojitelja najbolji je način za zaštitu maloljetnika, a posebice djecu predškolske dobi (Kuterovac Jagodić, Štulhofer i Lebedina Manzoni, 2016).

Ne smatra se lakim zadatkom odrediti što je štetan sadržaj, a što ne. U obzir se uzimaju psihološke i razvojne karakteristike djece predškolske dobi. Time se utvrđuje imaju li sadržaji potencijalnu mogućnost emocionalnog uznemiravanja poput pojave straha i nelagode. Također se saznaje mogu li sadržaji dovesti dijete u fizičku ili bilo kakvu drugu neželjenu opasnost koja bi narušila ili spriječila njegov sveukupni razvoj (Kuterovac Jagodić, Štulhofer i Lebedina Manzoni, 2016).

Zakon o elektroničkim medijima i AVMS Direktiva (Direktiva Europske komisije o Audiovizualnim medijskim uslugama) medijske sadržaje prema potencijalnoj štetnosti dijele u 3 kategorije:

1. *Neprimjereni sadržaji koji ozbiljno štete razvoju djeteta*

U medijskim programima, audiovizualnim ili radijskim, nisu dopušteni sadržaji koji ozbiljno ugrožavaju fizički, psihički ili moralni razvoj djeteta, a posebice oni koji uključuju nasilje.

2. *Sadržaji koji su vjerojatno štetni za razvoj djece određene dobi*

Ovakvi sadržaji prikazuju se u samo određeno vrijeme i pod određenim uvjetima, tj. onda kada postoji manja mogućnost da će ih djeca gledati. Sadržaji su označeni kvalifikacijskom oznakom koja gledatelje upućuje na moguću štetnost za određenu dobnu skupinu djece. U takve sadržaje ubrajaju se oni s prizorima grubog tjelesnog i verbalnog nasilja, stradavanja i ranjavanja, vulgarnog rječnika i drugo.

3. *Sadržaji koji vjerojatno ne štete djeci*

Primjerene sadržaje može se prepoznati po tome što se većina djece često susreće s takvima i u zbilji i nisu štetni jer se djeci predstavljaju na prihvatljiv način.

(Kuterovac Jagodić, Štulhofer i Lebedina Manzoni, 2016)

Sve su mnogobrojniji programi za otkrivanje talenata kod djece rane dobi. Sudjelovanje djece u takvim natjecanjima može dovesti do poniženja, stresa, straha, tereta pri nošenju sa slavom, naglim izazivanjem različitih emocija i ostalih doživljaja kojima inače nisu izložena za vrijeme uobičajenih okolnosti. Kako bi se takve pojave spriječile, preporuka je zatražiti stručnu procjenu emocionalne zrelosti i stabilnosti djeteta te mogućnosti pružanja stručne psihološke potpore od strane pružatelja medijskih usluga. Ne smiju se davati povratne informacije kojima djeca mogu kasnije biti omalovažavana, ponižavana ili ismijana (Kuterovac Jagodić, Štulhofer i Lebedina Manzoni, 2016).

5.1. Uloga roditelja

Mnoge odgojne institucije sudjeluju u pomaganju roditeljima koji skrbe o djeci. Njihova uloga je omogućiti što sigurnije, poticajnije i zdravije razvojno okruženje. Uzevši u obzir kako danas to okruženje u velikoj mjeri oblikuju mediji raznih vrsta, neizostavno je konstantno pratiti i analizirati primjerenosti sadržaja koja su djeci dostupna (Kuterovac Jagodić, Štulhofer i Lebedina Manzoni, 2016).

Roditelji su uvijek, bez obzira na vanjske utjecaje, primarni odgajatelji svoje djece. Današnja opterećenost mnogim drugim obavezama i ulogama, odgojna uloga roditelja ponekad zna pasti u drugi plan. Bez obzira na zauzetost i manjak vremena, odrasli ne bi trebali dopustiti uporabu medijskih sadržaja kao sredstvo čuvanja i zabavljanja dok oni obavljaju neke druge poslove (Villegas, 2012, prema Kuterovac Jagodić, Štulhofer i Lebedina Manzoni, 2016).

Mediji se često kod kuće koriste bez nadzora i kritičkog uvida roditelja. Kako bi se to promijenilo, roditelji moraju redovito razmatrati cjelokupan kontekst uporabe medija, njihove

sadržaje i utjecaje te vrijeme provedeno pred ekranima. Neke od najučinkovitijih metoda uspješne zaštite od nepovoljnih utjecaja na dječji razvoj su česta i kvalitetna komunikacija, prislan odnos djeteta i roditelja, obostrano povjerenje te poštivanje pravila i dogovora (Kuterovac Jagodić, Štulhofer i Lebedina Manzoni, 2016).

S obzirom na regulaciju gledanja audiovizualnih sadržaja, postoje četiri tipa roditelja:

1. *Restriktivni roditelji*

Strogo ograničavaju medijske sadržaje te općenito djecu ne potiču na gledanje i korištenje ikakvih elektroničkih medija. Samim time njihova djeca gledaju manje edukativnih programa. Ipak sklonija su gledanju televizije bez prisustva roditelja.

2. *Nerestriktivni roditelji*

Ne ograničavaju medijske sadržaje, ali ih i manje potiču na gledanje televizije. Stoga njihova djeca uglavnom gledaju programe zabavnih sadržaja bez roditeljskog nadzora. Time se dovode u opasnost neprimjerenih sadržaja.

3. *Promotivni roditelji*

Potiču na gledanje medijskih sadržaja te slabo upravljaju djetetovim gledanjem televizije. Često gledaju televiziju zajedno s djecom što im omogućuje pregled sadržaja kojem su djeca izložena.

4. *Selektivni roditelji*

Ne brane gledanje televizije no u većoj količini ograničavaju i biraju medijske sadržaje. Njihova djeca gledaju više edukativnih i informativnih od zabavnih programa.

(Kuterovac Jagodić, Štulhofer i Lebedina Manzoni, 2016)

Kako bi ograničili vremensko provođenje pred televizijom, roditelji ne bi trebali koristiti televiziju kao dadilju. Ne bi je trebalo smjestiti u dječju sobu jer je televiziji „mjesto“ u dnevnoj

sobi. Također, ne bi trebala biti uključena cijeli dan, već je potrebno ograničiti vrijeme u danu kada je dostupna za gledanje. Nikako se ne preporuča gledanje za vrijeme obroka, kao ni u vrijeme prije odlaska na spavanje. Roditelji moraju biti uzor svojoj djeci u odabiru kvalitete sadržaja koji ne prikazuju nasilje. Djecu trebaju poticati na gledanje obrazovnih, dokumentarnih, animiranih i zabavnih programa te s njima razgovarati o tome što su gledali. Poželjno je zajedničko gledanje televizije djece i roditelja. I na kraju, unatoč provedenom vremenu s medijima, djeci se uvijek treba osigurati i organizirati vrijeme za druge dječje aktivnosti poput igre, druženja s obitelji i vršnjacima, tjelesnih i ostalih aktivnosti izvan kuće (Kuterovac Jagodić, Štulhofer i Lebedina Manzoni, 2016).

6. ZAKLJUČAK

Mediji su sastavni dio dječjih života. Bez obzira gdje, kako i s kim žive, djeca predškolske dobi najosjetljiviji su dio populacije koja je podvrgnuta utjecajima medija. Mediji utječu na dječji cjelokupni razvoj. Emocionalni, socijalni, misaoni, moralni i tjelesni razvoj neizostavna su područja razvoja na koja će mediji ostaviti neki trag. Znanstvenici nam ukazuju kako mediji pružaju mnogo pozitivnih utjecaja, no isto tako postoje mnoge opasnosti od njihovih negativnih utjecaja koji su svakim danom, nažalost, sve prisutniji u djetinjstvu skoro svakog djeteta.

Pred roditelje i odgojitelje nije stavljen lak zadatak. Oni oblikuju dječje navike te uveliko sudjeluju u stvaranju stavova i identiteta djeteta. Vremensko ograničavanje kao i uzastopno praćenje medijskih sadržaja koje djeca prate, znaju izazvati nesuglasice. Mnoga djeca su od najranije dobi probudila ovisnosti o medijima, a roditelji ponekad nisu svjesni potencijalnih opasnosti koje dolaze s njima. Najčešće je u pitanju televizija. Prosječno dijete pred televizijom provede nekoliko sati dnevno, što je zabrinjavajuće. Bez obzira na mnoge edukativne i informativne programe, djeca radije biraju one zabavnih sadržaja koji često u sebi sadržavaju neprimjerenosti poput nasilja i agresivnog ponašanja.

Naravno, ne smiju se zanemariti ni dobre strane medija. Djeca pomoću njih razvijaju maštu i kreativnost, proširuju opseg vokabulara, razvijaju empatiju i samopoštovanje te upoznaju svijet izvan okvira svoje svakodnevnice. Postojanjem mnogih vrsta slikovnica koje su danas djeci dostupne i kod kuće i u vrtiću, djeci se pruža prilika za učenjem novih predmeta, boja, životinja i drugog preko samih ilustracija. Dok odrasli djeci čitaju slikovnice, razvijaju im se vještine, poput predčitačkih, potrebne za školovanje jednog dana.

Iako su mediji u vrtiću često prisutni, činjenica je da odgojitelji nemaju stručnu podršku u usavršavanju medijske pismenosti, što bi se ubrzo moglo promijeniti. Odgojitelji sami biraju vrste medija i načine kako će ih djeci prezentirati te kako će ih djeca koristiti u daljnjim aktivnostima i programima. Radio je upaljen većinu dana za vrijeme boravka u vrtiću, dok se televizija povremeno gleda i to uglavnom u starijim odgojnim skupinama.

Djeca su premala da bi sama shvatila koje je ponašanje dobro, a koje loše. Upravo zbog toga ne mogu samostalno procijeniti kakav medijski sadržaj može loše utjecati na njih. Odrasli

imaju ulogu zaštite i osiguravanje sigurne i poticajne okoline za njih. Sve preporuke upućene roditeljima odnose se na redovito provjeravanje sadržaja kojim se dijete koristi i dogovor oko postavljanja granica količinskog vremena korištenja. Zajedničko gledanje televizije, čitanje slikovnice i slušanje radija može dovesti do zbližavanja djeteta s ostalim članovima obitelji.

Kako u svemu, tako i u korištenju medija moraju postojati jasno postavljene granice. Utjecaj medija na čovječanstvo ne može se spriječiti, no može se preusmjeriti u pozitivnom smjeru. Ukoliko roditelji i odgojitelji redovito surađuju, razmjenjuju iskustva i uspostavljaju uspješnu komunikaciju, dijete će zasigurno većinu vremena biti zaštićeno od negativnih posljedica medija. Sve to dovest će to sretnijeg djetinjstva i boljeg razvoja svakog djeteta.

LITERATURA

1. Batarelo Kokić, I. (2015). Nove razine interaktivnosti dječjih slikovnica. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 64(3), 377-398.
2. Blanuša Trošelj, D. i Srića, S. (2014). Tv-sadržaji i slobodna igra djece u vrtiću. *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 16(1), 24-41.
3. Biti, V. (2000). *Pojmovnik suvremene književne i kulturne teorije*. Zagreb: Matica hrvatska.
4. Blažević, N. (2012). Djeca i mediji – odgoj na »televizijski« način. *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, 10(3), 479-493.
5. Briggs, A. i Burke, P. (2011). *Socijalna povijest medija – od Gutenberga do Interneta*. Zagreb: Naklada Pelago.
6. Car, V. (2010). Televizija u novomedijskom okruženju. *Medijske studije*, 1(1-2), 91-103.
7. Ciboci, L., Kanižaj, I. i Labaš D. (2011). *Djeca medija: od marginalizacije do senzacije*. Zagreb: Matica hrvatska.
8. Crnković, L., Hadrović Zekić, B. i Mijoč, I. (2006). Povijesni razvoj računovodstvenoga informacijskog sustava - od glinene pločice do računala. *Ekonomski vjesnik: Review of Contemporary Entrepreneurship, Business, and Economic Issues*, 19(1-2), 65-78.
9. Erjavec, K. i Zgrabljic Rotar, N. (2000) Odgoj za medije u školama u svijetu: Hrvatski model medijskog odgoja. *Medijska istraživanja: znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije*, 6(1), 89-107.
10. Gauntlett, D. (1995). *Moving Experiences: Understanding Television's Influences and Effects*. London: John Libbey.
11. Ilišin, V., Marinović Bobinac, A. i Radin F. (2001). *Djeca i mediji: uloga medija u svakodnevnom životu djece*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži., Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
12. Jurčić, D. (2017). Teorijske postavke o medijima – definicije, funkcije i utjecaj. *Mostariensia: časopis za društvene i humanističke znanosti*, 21(1), 127-136.

13. Kolar, M. (2013). Kako su mediji mijenjali svijet. *In medias res: časopis filozofije medija*, 2(2), 244-247.
14. Košir, M., Zgrabljić, N. i Ranfl, R. (1999). *Život s medijima: priručnik o odgoju za medije*. Zagreb: Doron d.o.o.
15. Kuterovac Jagodić, G., Štulhofer, A. i Lebedina Manzoni, M. (2016). *Preporuke za zaštitu djece i sigurno korištenje elektroničkih medija*. Zagreb: Agencija za elektroničke medije.
16. Laniado, N. i Pietra, G. (2005). *Naše dijete, videoigre, Internet i televizija*. Rijeka: Studio TiM.
17. Mikić, K. (2002). Mediji u vrtiću -1. *Dijete, vrtić, obitelj: časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 8(27), 5-5.
18. Miliša, Z. i Zloković J. (2008). *Odgoj i manipulacija djecom u obitelji i medijima: prepoznavanje i prevencija*. Zadar – Rijeka: MarkoM usluge d.o.o.
19. Mokriš, S. (2011). Novine i njihova uloga u društvenoj zajednici. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 54(4), 115-130.
20. Ljubić Nežić, K. (2019). Poticanje razvoja medijske pismenosti u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. *Communication Management Review*, 4(1), 284-301.
21. Peran, S. i Raguž, A. (2019). Odnos i značenje medijskog odgoja u dječjim vrtićima: pravila i medijski izazovi. *Communication Management Review*, 4(1) 216-231.
22. Plenković, M. (1993). *Komunikologija masovnih medija*. Zagreb: Barbat.
23. Potter, W. J. (2001). *Media Literacy*. London: Sage Publication.
24. Robotić, P. (2015). Zamke virtualnog svijeta: zaštita djece i mladih na internetu i prevencija ovisnosti. *Journal of Applied Health Sciences: časopis za primijenjene zdravstvene znanosti*, 1(2), 81-96.
25. Sigman, A. (2010). *Daljinski upravljani: kako televizija šteti našim životima i što po tom pitanju možemo učiniti*. Lekenik: Ostvarenje d.o.o.

26. Sindik, J. i Veselinović Z. (2010). Kako odgojiteljice percipiraju utjecaj medija na predškolsku djecu?. *Medijska istraživanja: znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije*, 16(2), 107-133.
27. Tomljenović, R., Ilej, M. i Banda, G. (2018). *Djeca i mediji: knjižica za roditelje i skrbnike djece*. Zagreb: Agencija za elektroničke medije.
28. Vlainić, M. (2012). Kako hrvatske dnevne novine izvještavaju o djeci: analiza sadržaja Jutarnjeg i Večernjeg lista. *Medijska istraživanja: znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije*, 18(1), 33-59.
29. Žderić, J. (2009). *Medijska kultura djece i mladih: mogućnosti i zamke*. Zagreb: Sretna knjiga.

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI ZAVRŠNOG RADA

Ovim potpisom potvrđujem da sam samostalno pisala svoj završni rad te da sam njegov autor.

(Dorotea Dragojević)